

Werken aan toekomstbestendige scholen

KOERSPLAN

*De onderwerpen in deze nieuwsbrief zijn gekoppeld aan ons **koersplan** 2019 - 2023. Hierin beschrijven wij onze ambities en doelen voor vier jaar.*

De artikelen in de nieuwsbrief geven een beeld van de wijze waarop beleid een weg vindt naar de scholen.

INHOUD

- [Rennen voor dekens en medicijnen](#)
- [Opvang Oekraïense leerlingen; de taalklas biedt uitkomst](#)
- [Audits en beeldcoaching aanjagers voor opleiden en begeleiden](#)
- [Spelen met cijfers en getallen](#)

Crisis

Wanneer we alles een crisis noemen, is uiteindelijk niets meer een crisis en zijn we terecht gekomen in een nieuw soort normaal. Van stikstof tot corona en van woningmarkt tot arbeidsmarkt. Nederland zit in meerdere crises tegelijk. Of liever: Nederland kantelt, zoals hoogleraar Jan Rotmans het noemt.

Sinds de vorige nieuwsbrief die begin 2002 uitkwam, is het snel gegaan. De kerstvakantie lag vers in het geheugen en de nieuwjaarswensen galmden nog na in ieders gedachten.

Gewapend met goede voornemens en een dosis energie om van 2022 een mooi en gelukkig jaar te maken, gingen we vol goede moed aan de slag. En voor die goede moed was ook voldoende aanleiding.

Na de verlengde kerstvakantie leken we de laatste lockdown achter de rug te hebben. De coronacrisis liep op z'n laatste benen en de meeste obstakels van de voorgaande twee jaren vloeiden langzaam weg. Geholpen door het Nationaal Programma Onderwijs kwam bovendien geld beschikbaar om een inhaalslag te maken in het onderwijs en iedereen had er zin in. Maar de werkelijkheid was anders.

Wie had kunnen denken dat we een paar weken later geconfronteerd zouden worden met een oorlog? In Europa nota bene. Een oorlog met wereldwijde gevolgen. Voor de inwoners van Oekraïne is dit oprecht een crisis. Massaal sloegen mensen op de vlucht. Miljoenen, hoofdzakelijk vrouwen en kinderen, zochten onderdak in veilige gebieden. Ook in onze regio zijn verschillende gezinnen opgevangen. Zo goed of kwaad als het kan proberen we opvang te regelen en de leerlingen onderwijs te bieden. Want onderwijs is zo belangrijk voor deze kinderen. Het biedt structuur en veiligheid, kennis en daarmee kansen. Maar hoe vangen we die leerlingen op binnen de scholen? En hoe gaan we om met de taal en met de mogelijke trauma's die deze kinderen met zich meedragen? Veel vragen waar geen pasklaar antwoord voor is. Opvang van deze leerlingen vraagt om maatwerk. Op basisschool de Lawej vonden ze een manier. Daarbij werd al snel duidelijk dat samenwerking met experts nodig is. Dat brengt ons gelijk bij de volgende crisis. Die van de arbeidsmarkt.

Want het vinden van experts blijkt een lastige opgave. De taalklassen zitten vol en kunnen geen ondersteuning bieden. De vijver die we arbeidsmarkt noemen is leeggevestigd en leerkrachten zijn steeds moeilijker te vinden. Bovendien merken we dat meer leerkrachten

dan normaal hun baan opzeggen om dichter bij huis te gaan werken vanwege de hoge brandstofprijzen. En zo vallen we van de arbeidsmarktcrisis vanzelf in de prijzen crises.

Alles wordt duurder: brandstof en energie maar ook schoonmaak, materialen voor leermiddelen en onderhoud. Ik schat zo in dat iedereen het thuis ook in de portemonnee merkt. En wanneer er dan ook nog geen betaalbare huur- of koopwoning te vinden zijn, dan weet je dat 2022 niet dat vrolijke jaar gaat worden waar iedereen zo naar verlangde.

Gelukkig zijn er ook lichtpuntjes zoals de sponsorloop voor Oekraïne, die spontaan werd georganiseerd door twee leerlingen van De Paadwizer. Kleine acties dichtbij huis die op wereldschaal in het niet vallen, maar die wel zorgen voor een glimlach en een warm gevoel.

Het is bijna vakantie. Even een paar weken geen verplichtingen. De zorgen die veel mensen ervaren zullen er niet door verdwijnen maar misschien kan de rust van de vakantie wel voor creativiteit zorgen. Creativiteit om zaken anders aan te pakken, om ons aan te passen aan de omstandigheden. Want net als in de natuur is het niet de sterkste (of de dikste portemonnee) die overleeft, maar degene die zich het best weet aan te passen aan de omstandigheden.

Wij gaan de komende jaren in ieder geval aan de slag om binnen de veranderende omstandigheden nog steeds het best denkbare onderwijs te blijven bieden. Ik hoop van harte dat het jullie ook gaat lukken de nodige creativiteit te vinden en dat de crisis ook weer tot nieuwe kansen mag leiden. Voor nu wens ik iedereen een goede en creatieve vakantie toe.

Alfred Vos

Directeur-bestuurder

Rennen voor dekens en medicijnen

Joas en Sterre van CBS De Paadwizer in Waskemeer vinden de oorlog in Oekraïne maar niks. Joas houdt van voetballen en skeeleren. Zijn hobby is (moes)tuinieren. In zijn groentetuin kweekt hij tomaten en watermeloenen. Sterre zit op volleybal. Haar hobby is vissen. Ze vangt karpers, brasems en soms een snoek. Allemaal leuke dingen om te doen maar die een stuk lastiger zijn als het oorlog is. Dat de mensen in Oekraïne een moeilijke tijd doormaken hebben ze maar al te goed door.

Idee voor een sponsorloop

Dus toen het er naar uitzag dat het echt serieus was en Rusland niet van plan was de Oekraïners met rust te laten, wilde Joas iets doen. 'Mijn moeder is juf op een andere school dan De Paadwizer', vertelt hij. 'Daar deden ze een sponsorloop voor Oekraïne. Ik vond dat een goed idee. Dus toen schreef ik een bericht in de groepsapp van de klas en vroeg ik wie die avond langs wilde komen voor een sponsorloop.'

Brainstorm

'Eerst kwamen er veel reacties', vertelt Sterre. 'Maar die avond waren we met z'n tweeën. De anderen waren niet gekomen. Maar dat gaf niks. We hebben toen samen met de moeder van Joas allerlei ideeën bedacht. We wisten helemaal niet wat er allemaal nodig was aan voorbereiding en dat je ook tijd nodig hebt om dingen te organiseren.'

'We hebben een formulier gemaakt om mee langs de deuren te gaan', vertelt Joas. 'Daar konden mensen dan hun naam en adres opschrijven. Ook konden ze aangeven hoeveel rondjes ze wilden sponsoren en tegen welk bedrag. Ze konden ook kiezen voor een vast bedrag, bijvoorbeeld vijf euro. Maar meer of minder mocht ook.'

'Iedereen uit de klas heeft meegeholpen om sponsors te vinden. Familie, burens, vreemden; we hebben zoveel mogelijk mensen gevraagd', zegt Sterre met twinkelende ogen.

Een half uur rennen

Op de dag van de sponsorloop verzamelden de lopers en de toeschouwers op het plein. Iedereen had blauw/gele kleding aangedaan. De leerlingen liepen een half uur lang rondjes van zeshonderd meter. 'We hadden beter een korter rondje kunnen doen', grijnst Joas, 'dan hadden we nog meer geld kunnen ophalen'. Maar met het eindbedrag van € 2873,55 zijn de beide initiatiefnemers dik tevreden.

'Meester Edwin heeft het geld gestort op Giro 555', vertelt Joas. 'We hopen dat er dekens en medicijnen van gekocht kunnen worden', zegt Sterre. 'Want als je geen huis meer hebt dan is een deken fijn om te hebben.' 'En als er gewonden zijn, dan zijn er veel medicijnen nodig', vult Joas aan.

Fijn om iets te kunnen doen

Sterre en Joas zijn best trots op hun prestatie; het organiseren van een sponsorloop. Maar belangrijker vinden ze het dat ze iets konden doen voor anderen. 'Met een klein dingetje

zoals een sponsorloop kun je al andere mensen helpen', vindt Sterre.

Tot slot willen ze van de gelegenheid gebruikmaken om verschillende mensen te bedanken: de moeder van Joas voor het meedenken, alle ouders die rondjes hebben geteld, Juf Loes die allerlei goede ideeën had om de sponsorloop onder de aandacht te brengen, alle mensen die hebben gesponsord, alle kinderen die hebben gerend, Meester Edwin voor alle hand- en spandiensten, en ook een beetje zichzelf, want zonder hen was er geen sponsorloop geweest! ●

Opvang Oekraïense leerlingen; de taalklas biedt uitkomst

Op 24 februari jl. was de Russische invasie in Oekraïne een feit. Iets waarvan iedereen dacht dat het niet gebeuren zou, gebeurde toch. Niet lang daarna bereikten de eerste vluchtelingen Nederland. Kinderen moesten zo snel mogelijk naar school. Maar hoe organiseer je dat op zeer korte termijn?

Hoofdbreken

Op CBS De Laweij in Haulerwijk zorgde de opvang van Oekraïense kinderen in de eerste periode voor nogal wat hoofdbreken.

'De eerste leerling werd bij ons aangemeld in april', vertelt basisschooldirecteur Dineke Homan. 'Met handen en voeten en Google Translate probeerden we de leerling en de ouders te helpen en wegwijs te maken op onze

school. Een tante van deze leerling die al langer in Nederland woonde, sprong bij als tolk. Dat was handig om ouders te voorzien van de juiste informatie, maar in de klas was zij er niet bij. We kozen ervoor om deze leerling te laten meedoen met het gewone schoolprogramma en extra taal aan te bieden op momenten dat de leerkracht even de handen vrij had.'

Niet lang daarna werden er drie kleuters aangemeld en vier kinderen voor groep vier. 'De kleuters verdeelden we aanvankelijk over verschillende kleutergroepen, maar dit werkte voor de kinderen niet goed. Ze zitten nu bij elkaar in één klas zodat ze steun hebben aan elkaar.'

'Vier kinderen die geen Nederlands spreken tegelijk opvangen in groep vier trok wel een erg zware wissel op de groep en de leerkracht. Al snel werd duidelijk dat dit niet houdbaar was', vertelt Dineke.

Taalklas

'Inmiddels was er een taalklas voor Oekraïense kinderen gestart op basisschool De Toekan in Oosterwolde. We wisten dat dit een betere plek zou zijn voor onze leerlingen maar door miscommunicatie tussen de betrokken schoolbesturen leek het aanvankelijk niet te lukken om de kinderen daar geplaatst te krijgen. Een medewerker van de Stipe (Ondersteuningsteam Primair Onderwijs Zuidoost Friesland) heeft geholpen om de overgang naar de taalklas voor onze leerlingen toch mogelijk te maken. Hiervoor zijn we met de moeders van de kinderen, de begeleiders en een tolk in gesprek geweest om de juiste informatie te geven en om vragen te beantwoorden. Tot slot moest het vervoer nog worden geregeld en dat lukte gelukkig ook. De overgang naar de taalklas bracht voor iedereen rust en opluchting. De kinderen zijn er op hun plek en de ouders zijn blij met deze oplossing.'

Op woensdag naar de Laweij

Vier dagen per week gaan de kinderen naar de taalklas waar ze Nederlands leren. Op woensdag zijn ze op De Laweij. Ze hebben dan een eigen leerkracht die hen iedere keer met open armen ontvangt en enorm haar best doet om het voor de kinderen zo prettig mogelijk te maken. Bijvoorbeeld met spelletjes en veel groepsactiviteiten.

Dat dit goed lukt blijkt wel uit de reacties van de kinderen. Ze vinden het heel fijn op De Laweij en ze vinden hun juf super lief. Sommige kinderen spreken een beetje Engels waardoor communiceren iets makkelijker wordt. 'Bovenal zijn ze heel nieuwsgierig', zegt Dineke, 'de beste eigenschap om je nieuwe dingen eigen te maken.'

'In de taalklas zijn de kinderen helemaal op hun plek. Het bracht rust en opluchting!'

Na de zomer

Wanneer de kinderen voldoende taalvaardig zijn in het Nederlands zullen ze, net als al hun andere klasgenootjes op de Laweij, iedere dag naar deze school gaan. Maar of dat daadwerkelijk gaat gebeuren is de vraag. Tot de zomervakantie is de opvang van deze leerlingen geregeld. 'Hoe het daarna verder gaat weten we niet', zegt Dineke. 'Mogelijk gaan er kinderen terug naar Oekraïne, als de situatie daar veilig genoeg is. Misschien blijven er gezinnen in Nederland maar niet in Haulerwijk. Misschien komen er wel meer kinderen bij. Niemand die het weet. We zien het wel.' ●

De Tjongerwerven heeft scholen in meerdere gemeentes. Hoe de opvang van Oekraïense kinderen is geregeld, verschilt per gemeente. De scholen van De Tjongerwerven zijn afhankelijk van de regels in de gemeente waar de school staat. Daarom was het niet mogelijk om met alle scholen samen voor deze situatie een plan van aanpak te maken.

Audits en beeldcoaching aanjagers voor opleiden en begeleiden

In de naschoolse uren, wanneer de kinderen naar huis zijn, begint voor de medewerkers van de Tjongerwerven het tweede deel van de werkdag. Dat deze tijd gevuld wordt met nakijken en voorbereiden is het gangbare beeld. Dat er ook veel tijd wordt besteed aan kritische reflectie op het eigen handelen en de onderwijskwaliteit is misschien wat minder bekend. Audits en beeldcoaching zijn twee middelen die de scholen van De Tjongerwerven hiertoe met grote regelmaat inzetten.

Foto van de school

'Een audit is eigenlijk een foto van de school', vertelt Bernard Winsemius, beleidsmedewerker onderwijs bij Tjongerwerven en sinds kort ook volledig gecertificeerd auditor. Samen met Jan Hendrik Pesman, directeur van de Meester S. Wijbrandischool rondde hij dit jaar de tweejarige opleiding *Zicht op Onderwijs, auditor in Education 2.0* af. 'Een audit legt, net als een foto, de situatie op een bepaald moment in de tijd vast. Daarmee is het een heel handig middel om zicht te krijgen op onderwijskwaliteit', vertelt Bernard.

Voordat een auditteam langskomt, voert de school een zelfevaluatie uit. Daarna bezoekt het auditteam de school. De bevindingen worden teruggekoppeld aan de school middels een gesprek en het auditverslag. Dit is de foto, de momentopname. Na de audit legt de school het verslag van de zelfevaluatie naast de bevindingen van het auditteam. 'De school kijkt naar de overeenkomsten en de verschillen', licht Bernard toe. 'Het gaat er niet om of een

school iets goed of fout doet, maar over of wat er op papier is vastgelegd, bijvoorbeeld over de onderwijsaanpak, het pedagogisch klimaat, extra ondersteuning of veiligheid, ook zichtbaar is in de praktijk. De zelfevaluatie en het auditrapport zijn middelen om te reflecteren. Uit de reflectiegesprekken volgen nieuwe doelen en leerpunten. Hieraan worden dan bijvoorbeeld studiedagen gekoppeld, individuele scholingen of teamscholingen. Op die manier blijft een school voortdurend in ontwikkeling. 'Een school is nooit af en daarom stimuleren we collega's om zich te blijven scholen, aansluitend bij de ontwikkelvragen die er binnen de school zijn.'

Camera in de klas

'Misschien vertellen kinderen thuis wel eens iets over een camera in de klas, want soms wordt er in een klas gefilmd', zegt Bernard. Het zijn dan niet de leerlingen die gefilmd worden, maar de leerkracht. Alle startende leerkrachten bij De Tjongerwerven worden actief ondersteund. Een onderdeel van die ondersteuning is beeldcoaching. Maar ook meer ervaren leerkrachten die al langer voor de Tjongerwerven werken, maken er gebruik van.

'Beeldcoaching is bij uitstek geschikt om het eigen handelen onder de loep te nemen en te leren van elkaar', vertelt Bernard, die zelf ook beeldcoach is. Met beeldcoaching zoom je in op effectieve communicatie, didactisch handelen en klassenmanagement. Het is individueel in te zetten maar ook in teamverband. 'Een leerkracht die een specifiek onderdeel beter onder de knie wil krijgen wordt gefilmd door een beeldcoach. Vooraf is er een intakegesprek geweest om de hulpvraag zo scherp mogelijk in beeld te krijgen. Vervolgens komt de beeldcoach het specifieke moment filmen in de klas. Na afloop volgt er een reflectiegesprek.

In teamverband is het een effectief middel om van elkaar te leren. Iedereen filmt bijvoorbeeld een onderdeel van een instructie. Daarna worden alle fragmenten naast elkaar gelegd en bekeken. De overeenkomsten en verschillen in leerkrachthandelen worden dan zichtbaar. Op basis van de filmbeelden kunnen collega's met elkaar in gesprek gaan over vragen als wat willen we zien, wat zien we gebeuren, wat is de gewenste situatie en hoe komen we daar? Ook

uit deze gesprekken kunnen nieuwe ontwikkelvragen volgen.'

'De zelfevaluatie en het auditrapport zijn middelen om te reflecteren. Uit de reflectiegesprekken volgen nieuwe doelen en leerpunten'

Heel zinvol dus, audits en beeldcoaching. Het zijn middelen die richting geven aan het verder ontwikkelen van de onderwijskwaliteit doordat er focus en een doorgaande cyclus van opleidings- en ontwikkelvragen ontstaat. Door achter de schermen voortdurend aan de knoppen te draaien, blijft de kwaliteit van het onderwijs constant in ontwikkeling. •

Nieuwe auditors

Om het auditteam op sterkte te houden, investeert Tjongerwerven voortdurend in opleiding. Vijf directeuren hebben dit schooljaar het eerste jaar van de opleiding afgerond. Drie daarvan gaan door naar het tweede jaar.

Visie op audits en beeldcoaching

Binnenkort bespreekt het OMT het proces van auditeren. Het is van belang om te reflecteren op de huidige stand van zaken maar ook om een visie te ontwikkelen, bijvoorbeeld over de wijze waarop audits georganiseerd worden en of het auditteam alleen intern inzetbaar is (op scholen van De Tjongerwerven) of ook extern (op scholen van andere schoolbesturen). In het huidige en vorig schooljaar is er met een ander bestuur een uitwisseling geweest van auditoren. Ook op het gebied van professionalisering en bijvoorbeeld intervisie zijn er voordelen te behalen door samen te werken met andere besturen. Voor de toekomst vraagt dit verdere uitwerking.

Ook voor beeldcoaching bestaat de wens om samen te werken met andere besturen. Als beeldcoaches van verschillende besturen samenwerken wordt het makkelijker om intervisiegroepen op te zetten en verder te professionaliseren door bijvoorbeeld aanvullende cursussen en trainingen te volgen.

Spelen met cijfers en getallen

Rekenpuzzels, rekenraadsels, escaperoomrekenen, zelf sommen maken bij getallen; rekencoördinator Anneke de Vries van basisschool De Laweij zet het allemaal in om leerlingen met plezier te laten rekenen. Maar het begint met de basisvaardigheden, zegt ze. Pas als leerlingen die goed beheersen, kun je ze laten spelen met getallen.

Rekencoördinator

Sinds kort is Anneke gecertificeerd rekencoördinator. 'Als kind vond ik rekenen al leuk, vertelt ze enthousiast. 'Het ging me gemakkelijk af. Ik zag er een soort puzzels in die je op verschillende manieren kon oplossen. Makkelijk kunnen rekenen is niet voor ieder kind vanzelfsprekend. Als een kind moeilijkheden heeft met rekenen vraag ik mezelf altijd af, hoe kan ik jou dit laten begrijpen?'

'Het was een lang gekoesterde wens om de opleiding rekencoördinator te doen. Dus toen Dineke (Homan) twee jaar gelden aantrad als directeur en aangaf dat ze het rekenonderwijs graag steviger neer wilde zetten, onder andere met inzet van een rekencoördinator, stond ik vooraan in de rij om me aan te melden.'

Divers takenpakket

De taken van een rekencoördinator zijn heel divers. Anneke ondersteunt haar collega's bij het rekenproces van de leerlingen. Ze kunnen bijvoorbeeld bij haar terecht met vragen over welk leerstofaanbod op een bepaald moment zinvol is. Op groeps- en leerlingniveau kan ze ondersteuning bieden bij de analyses van de resultaten en reflecteert ze met haar collega's op de aanpak van het rekenonderwijs. Die gesprekken leiden tot afspraken over hoe het rekenen wordt aangeboden en aan welke onderdelen extra gewerkt wordt. Differentiatie is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Goed rekenonderwijs doet recht aan de groep maar ook aan het individu. De aanbevelingen die Anneke deed in het beleidsplan rekenen dat ze tijdens de opleiding schreef, worden komend schooljaar uitgewerkt en ingevoerd. Verder bewaakt ze de afspraken die gemaakt zijn en zorgt ze ervoor dat de doorgaande lijn rekenen geborgd is.

Basisvaardigheden en rekendrempels

'Ik heb ontzettend veel geleerd tijdens de opleiding', vertelt Anneke. 'Onder andere over hoe rekenvaardigheden zich ontwikkelen bij kinderen. Daardoor kan ik beter aansluiten bij het begrips- en handelingsniveau van de leerlingen. Maar ik kan ook beredeneerde adviezen geven over de aanpak bij stagnatie of bij rekenproblemen. Ook wanneer een leerling meer aankan, kan ik meedenken over een zinvol aanbod. Door de kennis die ik nu heb weet ik wat we op de lange termijn kunnen verwachten wanneer we voor een bepaalde aanpak kiezen.'

'Daarnaast gaf de opleiding zicht op het belang van de rekendrempels', vertelt Anneke. Rekendrempels zijn basisbewerkingen die leerlingen moeten beheersen en moeten kunnen uitvoeren. Beheersen ze deze basisbewerkingen onvoldoende maar wordt er wel doorgegaan met de lesstof dan kan dit leiden tot rekenproblemen en uiteindelijk rekenachterstanden.

‘Omdat een rekenprobleem meerdere oorzaken kan hebben is het zaak goed te kijken naar wat de leerling nog niet begrijpt’, legt Anneke uit. ‘Simpelweg de stof herhalen lost meestal niets op. Wat ik dan kan doen is met de leerling in gesprek gaan. We kijken dan samen naar de sommen die de leerling niet begrijpt. Ik laat vooral de leerling vertellen wat hij/ zij doet en denkt. Daarbij let ik ook goed op verbale en non-verbale signalen. Tussendoor stel ik procesmatige vragen. Zo probeer ik zicht te krijgen op wat de leerling precies nog niet begrijpt in een bepaalde (basis-) vaardigheid. Dit wordt dan het uitgangspunt voor verder handelen. Nu ik meer kennis heb van rekenontwikkeling bij kinderen, kan ik ‘dieper graven’ en de problemen beter in kaart brengen.’

Kennis delen

Anneke zou haar kennis en ervaringen graag delen met collega’s op andere scholen. ‘Het rekenonderwijs staat onder druk, we willen dat leerlingen beter leren rekenen. Laten we dan voldoende tijd nemen om onder andere de basisvaardigheden goed aan te leren. Rekenonderwijs is meer dan het strak volgen van de methode. Ik wil mijn collega’s graag helpen bij het voorkomen en oplossen van rekenproblemen bij leerlingen.’ ●

vertel het me
En ik zal het vergeten.
Laat het me zien
En ik zal het onthouden.
Laat het me ervaren
En ik zal het me eigen
maken
- Confucius -

Deze nieuwsbrief is gemaakt in opdracht van stichting De Tjongerwerven.

CONTACT

Stichting de Tjongerwerven
Herenweg 27
8435 WN Donkerbroek
Telefoon: 0516 423024 (ma t/m do)
E-mail: cpo@tjongerwerven.nl

TEKST EN REDACTIE

Kim van Steenwijk

VORMGEVING

Kim van Steenwijk

FOTO'S

Kim van Steenwijk
Pixabay

Aan deze nieuwsbrief werkten mee:
Alfred Vos, *directeur-bestuurder De Tjongerwerven*

Sterre en Joas, *leerlingen De Paadwizer*
Dineke Homan, *directeur CBS De Laweij*
Bernard Winsemius, *beleidsmedewerker onderwijs De Tjongerwerven*
Anneke de Vries, *leerkracht en rekencoördinator CBS De Laweij*